

**"Қазақстан Республикасының сот жүйесі мен судьяларының мәртебесі туралы"
Қазақстан Республикасының Конституциялық заңына өзгерістер мен толықтырулар
енгізу туралы" Қазақстан Республикасы Конституциялық заңының жобасы туралы**

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2006 жылғы 23 наурыздағы N 197 Қаулысы

Қазақстан Республикасының Үкіметі **ҚАУЛЫ ЕТЕДІ:**

"Қазақстан Республикасының сот жүйесі мен судьяларының мәртебесі туралы"
Қазақстан Республикасының Конституциялық заңына өзгерістер мен толықтырулар
енгізу туралы" Қазақстан Республикасы Конституциялық заңының жобасы Қазақстан
Республикасының Парламенті Мәжілісінің қарауына енгізілсін.

Қ а з а қ с т а н Р е с п у б л и к а с ы н ы ң

Премьер-Министрі

жоба

Қазақстан Республикасының Конституциялық заңы

**"Қазақстан Республикасының сот жүйесі мен судьяларының
мәртебесі туралы" Қазақстан Республикасының Конституциялық
заңына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы**

1-бап. "Қазақстан Республикасының сот жүйесі мен судьяларының мәртебесі
туралы" Қазақстан Республикасының 2000 жылғы 25 желтоқсандағы Конституциялық
заңына (Қазақстан Республикасы Парламентінің Жаршысы, 2000 ж., N 23, 410-құжат)
мынадай өзгерістер мен толықтырулар енгізілсін:

1) 1-баптың 3-тармағы мынадай редакцияда жазылсын:

"3. Судьялар сот төрелігін іске асыру кезінде тәуелсіз және тек Конституция мен
заңға ғана бағынады. Судьялардың мәртебесі мен тәуелсіздігіне нұқсан келтіретін
зандарды немесе өзге де нормативтік құқықтық актілерді қабылдауға жол берілмейді.

Соттың сот төрелігін іске асыру жөніндегі қызметіне қандай да бір араласуға жол
берілмейді және заң бойынша жауапкершілікке әкеп соғады. Нақты істер бойынша
судьялар есеп бермейді. Сот ісін жүргізудің белгіленген тәртібіне қарамастан берілген
сот істері бойынша, сондай-ақ соттың құзыретіне кірмейтін мәселелер бойынша
өтініштерді сот қараусыз қалдырады немесе тиісті органдарға жібереді.

Сотқа немесе судьяға құрметтемеушілік білдіру заңмен белгіленген
жауапкершілікке әкеп соғады.

Сот актілері мен судьялардың өз өкілеттіктерін жүзеге асыру кезіндегі талаптары
барлық мемлекеттік органдар мен олардың лауазымды тұлғалары, жеке және заңды
тұлғалар орындау үшін міндетті. Сот актілері мен судьяның талаптарын орындамау
заңмен белгіленген жауапкершілікке әкеп соғады.";

2) 3-баптың 2-тармағының 1) тармақшасындағы "Әскерлерінің" деген сөз алынып т а с т а л с ы н ;

3) 7-баптың 2-тармағы алынып тасталсын;

4) 8-баптың 2-тармағының 2) тармақшасы алынып тасталсын;

5) 9-баптың 1-тармағының 5) тармақшасы мынадай редакцияда жазылсын:

"5) сыбайлас жемқорлыққа қарсы әрекет жасау және судья этикасы нормаларын сақтау жөніндегі жұмысты қамтамасыз етеді;"

6) 12-баптың 2) тармақшасы алынып тасталсын;

7) 14-баптың 1-тармағында:

6) тармақша мынадай редакцияда жазылсын:

"6) сыбайлас жемқорлыққа қарсы әрекет жасау және судья этикасы нормаларын сақтау жөніндегі жұмысты қамтамасыз етеді;"

8) тармақшада "сот статистикасын жүргізуді," деген сөздер алынып тасталсын;

8) 15-баптың 1-тармағының 4) тармақшасында "және сот статистикасын талдау" деген сөздер алынып тасталсын;

9) 19-бап мынадай редакцияда жазылсын:

"19-бап. Жоғарғы Сот алқалары

1. Жоғарғы Соттың қадағалау алқасын, азаматтық істер жөніндегі алқасын және қылмыстық істер жөніндегі алқасын алқалардың төрағалары басқарады.

2. Әр алқадағы судьялардың саны және олардың дербес құрамы Жоғарғы Сот Төрағасының ұсынуы бойынша жалпы отырыста белгіленеді.

3. Жоғарғы Соттың Төрағасы алқаларда арнайы құрамдарды құра алады."

10) 20-бапта:

1-тармақта:

2) тармақшадағы "қадағалау алқасын басқарады," деген сөздер алынып тасталсын;

4) тармақшадағы "сот практикасында заңдарды қолдану" деген сөздер "сот практикасы және заңда көзделген негіздемелер бойынша, қадағалау тәртібімен сот ісін қайта қарау туралы ұсыныс жасау" деген сөздермен ауыстырылсын;

6) тармақшадағы "(қадағалау алқасынан басқа)" деген сөздер алынып тасталсын;

2-тармақтың 8) тармақшасы алынып тасталсын;

11) 21-баптың 1-тармағының 2) тармақшасы мынадай редакцияда жазылсын:

"2) сот практикасын зерделеу және қорыту жөніндегі жұмысты ұйымдастырады;"

12) 22-баптың 1-тармағында:

1) тармақша мынадай редакцияда жазылсын:

"1) алқалардың сандық және дербес құрамын белгілейді;"

3) тармақшада "сот практикасында заңдардың қолданылу" деген сөздер "сот практикасы" деген сөздермен ауыстырылсын және "қабылдайды" деген сөзден кейін ", заңдарды жетілдіру жөнінде ұсыныстар енгізеді" деген сөздермен толықтырылсын; мынадай мазмұндағы 3-1) тармақшамен толықтырылсын:

"3-1) заңға сәйкес сот істерін қадағалау тәртібімен қарайды;"

7) тармақша ", сондай-ақ жасырын дауыспен Сот жюриін сайлайды" деген сөздермен толықтырылсын;

13) 25-баптың 4-тармағы "материалдық" және "жүзеге асыру" деген сөздерден кейін тиісінше "және әлеуметтік", "және сыбайлас жемқорлықтың алдын алу" деген сөздермен толықтырылсын;

14) 26-баптың 2-тармағының бірінші бөлігі мынадай редакцияда жазылсын:

"2. Судьялар, олардың отбасы мүшелері мен мүлкі мемлекеттің қорғауында болады.

Егер судьядан тиісті өтініш түссе, ішкі істер органдары судья мен оның отбасы мүшелерінің қауіпсіздігін, оларға тиесілі мүліктің сақталуын қамтамасыз етуге уақтылы және толық шаралар қабылдауға міндетті.";

15) 28-баптың 1-тармағында:

1) тармақша ", судья антына адал болуға" деген сөздермен толықтырылсын;

2) тармақшадағы "немесе оның әділдігімен алаламаушығына" деген сөздер "адалдығына, әділдігіне, объективтілігі мен алаламаушылығына" деген сөздермен ауыстырылсын;

3) тармақшада "сот төрелігін" деген сөздердің алдынан "сыбайлас жемқорлықтың кез келген көріністеріне" деген сөздермен толықтырылсын, "араласудың кез келген" деген сөздер "араласу" деген сөзбен ауыстырылсын;

16) 29-бап мынадай редакцияда жазылсын:

"29-бап. Судьялыққа кандидаттарға қойылатын талаптар

1. Аудандық соттың судьясы болып:

жиырма бес жасқа толған;

жоғары заң білімі бар, еңбек жолы мінсіз және заң мамандығы бойынша кемінде екі жыл жұмыс стажы бар;

Әділет біліктілік алқасында немесе мамандандырылған магистратурада біліктілік емтиханын тапсырған;

сотта тағылымдамадан ойдағыдай өткен және соттың жалпы отырысының оң пікірін алған Қазақстан Республикасының азаматы тағайындалуы мүмкін. Мамандандырылған магистратураны оқып бітірген адамдарға тағылымдамадан өту талап етілмейді.

2. Осы баптың 1-тармағының талаптарына сай келетін, заң мамандығы бойынша кемінде он жыл жұмыс стажы бар, соның ішінде кемінде бес жыл судья болған азамат облыстық соттың судьясы бола алады.

3. Осы баптың 1-тармағының талаптарына сай келетін, заң мамандығы бойынша кемінде он бес жыл жұмыс стажы бар, соның ішінде кемінде он жыл судья болған азамат Жоғарғы Соттың судьясы бола алады.

4. Судьялыққа кандидаттың тағылымдамадан өту шарты мен тәртібі Қазақстан

Республикасының Президенті бекітетін Ережемен белгіленеді.";

17) мынадай мазмұндағы 29-1-баппен толықтырылсын:

"29-1-бап. Судья лауазымына кандидатты медициналық куәландыру

1. Судья лауазымына кандидаттың судьяның кәсіптік міндеттерін атқаруына кедергі келтіретін, ауруларының жоқтығын растау үшін оған медициналық куәландыру жүргізіледі.

2. Судьяның кәсіптік міндеттерін атқаруына кедергі келтіретін аурулардың тізбесі жергілікті соттарды ұйымдық және материалдық-техникалық қамтамасыз етуді жүзеге асыратын уәкілетті мемлекеттік органның және азаматтардың денсаулығын қорғау саласында басшылықты жүзеге асыратын орталық атқарушы органның бірлескен нормативтік құқықтық актісімен белгіленеді.";

18) 30-баптың 2-тармағының екінші бөлігі, 4-тармағының бірінші бөлігі және 5-тармағының бірінші бөлігі "отырысының" деген сөздерден кейін "оң" деген сөзбен толықтырылсын;

19) 31 - бапта :

7-тармақ мынадай мазмұндағы бөлікпен толықтырылсын:

"Тиісті сотта судьялардың бос орны болмаған жағдайда оған ұқсас лауазымға қайтадан сайланбаған немесе тағайындалмаған төраға мен алқа төрағасы олардың келісімімен тең дәрежелі немесе төмен тұрған соттың судьясы лауазымына конкурстық тағайындауға ұсынылады.";

мынадай мазмұндағы 8-тармақпен толықтырылсын:

"8. Сот қайта ұйымдастырылған немесе қысқартылған кезде осы соттың судьялары олардың келісімімен тең дәрежелі немесе төмен тұрған соттың судьясы лауазымына тағайындауға конкурстық ұсынылуы мүмкін.";

20) 33-баптың 1-тармағы мынадай мазмұндағы 3-1) тармақшамен толықтырылсын:

"3-1) осы Конституциялық заңның 34-бабының 2-тармағында көзделген негіздемелер бойынша судья өкілеттіктерін тоқтату қажеттілігі туралы судьялардың тәртіптік-біліктілік алқасының шешімі болса,";

21) 34 - бапта :

1 - тармақта :

1) тармақша мынадай редакцияда жазылсын:

"1) судья орнынан түскенде,";

мынадай мазмұндағы 1-1) тармақшамен толықтырылсын:

"1-1) судья өз тілегі бойынша қызметінен босатылғанда,";

5) тармақшада "азаматтығынан айырылғанда" деген сөздер "азаматтығы тоқтатылғанда" деген сөздермен ауыстырылсын;

8) тармақшадағы "бермесе" деген сөзден кейін нүктелі үтір ";" қойылып, мынадай мазмұндағы 9) және 10) тармақшалармен толықтырылсын:

"9) Сот жюриінің қорытындысы бойынша;

10) зейнеткерлік жасқа толғанда."; 6-тармақ "3)-7)" деген сандардан кейін ", 9) және 10)" деген сандармен толықтырылсын;

22) 35-бап мынадай редакцияда жазылсын:
"35-бап. Судьяның орнынан түсуі

1. Еңбек жолы мінсіз және кемінде он бес жыл судьялық жұмыс стажы бар судьяның өзінің судья атағын, судьялар қоғамдастығында болуын, жеке басына тиіспеушілік кепілдіктерін және Конституциялық заңда көзделген өзге де материалдық және әлеуметтік кепілдіктерін сақтай отырып судьялық өкілеттіктерін тоқтатуының ерекше нысаны орнынан түсу деп танылады.

Судьяны орнынан түсу нысанында қызметінен босату осы Конституциялық заңның 34-бабының 1-тармағының 1-1), 2), 8) және 10) тармақшаларында көзделген негіздемелер бойынша жүзеге асырылады.

2. Орнынан түскен судьяға судьялық жұмыс стажы жиырма және одан да көп жыл болса, оның соңғы лауазымы бойынша жиырма төрт айлық лауазымдық жалақы мөлшерінде, судьялық жұмыс стажы он бестен жиырма жылға дейін болса, он сегіз айлық лауазымдық жалақы мөлшерінде бір жолғы шығу жәрдемақысы төленеді.

3. Судьяның орнынан түсуі мына жағдайларда тоқтатылады:
оқытушылық, ғылыми немесе өзге де шығармашылық қызметтен басқа ақы төленетін қызметке тұрғанда;
ол қылмыс жасағанда немесе сот билігінің беделіне нұқсан келтіретін теріс қылық жасағанда;

өз тілегі бойынша;
Қазақстан Республикасының азаматтығы тоқтатылғанда;
ол қайтыс болғанда.

4. Орнынан түсуі тоқтатылған жағдайда судья жеке басына тиіспеушілік кепілдігінен және осы Конституциялық заңның 51, 53 және 55-баптарында көзделген кепілдіктерден айырылады.";

23) мынадай мазмұндағы 35-1-баппен толықтырылсын:

"35-1-бап. Судьяны зейнетақымен қамсыздандыру

1. Судьяны зейнетақымен қамсыздандыру Қазақстан Республикасының зейнетақымен қамсыздандыру туралы заңдарында белгіленген тәртіппен және шарттардан жүзеге асырылады.

2. Судья үшін Қазақстан Республикасының зейнетақымен қамсыздандыру туралы заңдарында белгіленген мөлшерде республикалық бюджет қаражатының есебінен қосымша міндетті зейнетақы жарналары белгіленеді.

Судья теріс себептер бойынша қызметінен босатылған кезде көрсетілген жарналар республикалық бюджетке алынады.";

24) 38-баптың бірінші бөлігі "біліктілік сыныптарын беру" деген сөздерден кейін ",

судьяның орнынан түсу және оны тоқтату құқығын белгілеу" деген сөздермен толықтырылсын;

25) мынадай мазмұндағы 38-1-баппен толықтырылсын:

"38-1-бап. Сот юриі

Жұмыс істеп жүрген судьяның кәсіптік жарамдылығын айқындау үшін Жоғарғы Сот жанынан Сот юриі құрылады.

Сот юриі туралы ережені Қазақстан Республикасының Президенті бекітеді.";

26) 41-бап мынадай редакцияда жазылсын:

"41-бап. Тәртіптік іс қозғау құқығы

1. Тәртіптік іс қозғау құқығы:

1) республиканың кез келген судьясына қатысты - Республикалық тәртіптік-біліктілік алқасына;

2) облыстық соттың судьясына, аудандық соттың төрағасы мен судьясына қатысты - облыстық тәртіптік-біліктілік алқаларына тиесілі.";

27) 43-бапта:

1-тармақ "төрағаларына қатысты" деген сөздерден кейін "тәртіптік іс қозғау туралы мәселені," деген сөздермен толықтырылсын;

2-тармақ "судьяларына қатысты" деген сөздерден кейін "тәртіптік іс қозғау туралы мәселені," деген сөздермен толықтырылсын;

28) 44-бапта:

1) тармақша мынадай редакцияда жазылсын:

"1) осы Конституциялық заңның 40-бабының 1-тармағында көзделген тәртіптік жаза қолдану туралы;"

3) тармақша алынып тасталсын;

4) тармақша "қарауға жіберу" деген сөздерден кейін "не шешімді өзгеріссіз қалдыру туралы" деген сөздермен толықтырылсын;

29) 47-баптың 2-тармағындағы "9) тармақшасына сәйкес" деген сөздерден кейін "судьяның мәртебесін, тағайындалу және сайлану тәртібін, сондай-ақ ол жүзеге асыратын функцияларды ескере отырып," деген сөздермен толықтырылсын;

30) 54-бап мынадай редакцияда жазылсын:

"54-бап. Судья қаза болған (қайтыс болған) немесе жарақат алған жағдайдағы өтемақы

1. Судья қызметтік міндеттерін атқару кезінде жарақат алса оған біржолғы өтемақы, ал ол қаза болған (қайтыс болған) жағдайда - оны алуға құқығы бар адамдарға төленеді.

2. Біржолғы өтемақы төлеудің тәртібін Қазақстан Республикасының Үкіметі белгілейді.

3. Судья қызметтік міндеттерін атқару кезінде қаза болған (қайтыс болған) жағдайда не қызметтік міндеттерін атқару кезінде алған жарақаттың салдарынан судья

өкілеттігін тоқтатқаннан кейін бір жылдың ішінде асырауындағы адамдар мен мұрагерлерге соңғы атқарған қызметі бойынша алпыс айлық лауазымдық жалақы мөлшерінде біржолғы өтемақы төленеді.

4. Судьяның қызметтік міндеттерін атқаруы кезінде мертігуінің, жаралануының (контузия алуының), жарақат алуының, ауыруының нәтижесінде мүгедек болғаны анықталса оған мынадай мөлшерде біржолғы өтемақы төленеді:

- 1) I топтағы мүгедекке - отыз айлық лауазымдық жалақы;
- 2) II топтағы мүгедекке - он сегіз айлық лауазымдық жалақы;
- 3) III топтағы мүгедекке - алты айлық лауазымдық жалақы.

5. Судья қызметтік міндеттерін атқару кезінде мүгедектікке әкеліп соқпаған ауыр жарақат (мертіккен, жараланған, контузия алған) алған жағдайда оған бір жарым айлық лауазымдық жалақы мөлшерінде, жеңіл жарақат алса - лауазымдық жарты айлық жалақы мөлшерінде біржолғы өтемақы төленеді.

6. Егер судьяның қызметтік міндеттерін атқарумен байланысты емес жағдайларда қаза болғаны (қайтыс болғаны), мертіккені, жараланғаны (жарақат алғаны), ауырғаны белгіленген тәртіппен дәлелденсе, біржолғы өтемақы төленбейді.";

31) мынадай мазмұндағы 55-1-баппен толықтырылсын:

"55-1-бап. Судьяны материалдық және әлеуметтік қамсыздандыру жөніндегі кепілдіктерден айыру

Судья оның қылмыс жасауына немесе сот билігінің беделіне нұқсан келтіретін теріс қылық жасауына, сот этикасының талаптарын сақтамауына және осы Конституциялық заңның 28-бабында көрсетілген өзге де талаптарды орындамауына байланысты судьялардың тәртіптік-біліктілік алқасының шешімі бойынша оның өкілеттіктері тоқтатылған кезде, сондай-ақ Сот жюриінің қорытындысы бойынша кәсіби жарамсыздығына байланысты:

- 1) орнынан түсу құқығынан және жеке басына ешкімнің тиіспеуі кепілдіктерінен;
- 2) осы Конституциялық заңның 51, 53, 54 және 55-баптарында көзделген барлық материалдық және әлеуметтік кепілдіктерден айырылады.";

32) 56 - бапта :

1-тармақтың бірінші бөлігі "қамтамасыз етуді" деген сөздерден кейін ", сондай-ақ соттарда сот статистикасын жүргізуді" деген сөздермен толықтырылсын;

5-тармақта "және сот статистикасын жүргізу" деген сөздер алынып тасталсын.

2-бап. Осы Конституциялық заң 2007 жылғы 1 қаңтардан бастап қолданысқа енгізіледі.

Қазақстан Республикасының

Президенті

